

УДК 78.27;78.471;78.9

DOI 10.32782/2224-0926-2024-3-4-50-51-2

Дика Ніна Орестівна
кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри загального та спеціалізованого фортепіано і
кафедри камерного ансамблю та квартету,
Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
<https://orcid.org/0000-0002-1447-689X>

«ЙОЗЕФ ГАЙДН. СІМ ОСТАННІХ СЛІВ ІСУСА НА ХРЕСТІ»: ДУХОВНО-МИСТЕЦЬКИЙ ПРОЄКТ У ЛЬВОВІ В ЧАСИ ВІЙНИ

У статті розглядаються історія та основні грані мистецького проєкту «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті». Яскраві мистецькі проєкти, які своєю ідеєю поєднують минувшину і сьогодення, спроможні розширити горизонти нашого життя. Мистецтво вічне, а культурна спадщина є неоціненним скарбом людської цивілізації. «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті» – це не лише музичний твір, не лише духовно-мистецький проєкт, це – явище, що прийшло до нас у спадок від минулих поколінь і яке ми зобов'язані передати нашим сучасникам та нащадкам. Духовно-мистецький проєкт об'єднав у єдине ціле час і простір, історію і культуру, богословське слово, музику та її прекрасних виконавців, архітектуру сакральних споруд, де панівною була одухотвореність божественної атмосфери. Методологія дослідження полягає у застосуванні емпіричного методу дослідження, поєднуючи спостереження, інтерв'ю, порівняння, опис та узагальнення. Акцентується увага на історії виконання пасійного камерно-інструментального ансамблевого полотна «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» Й. Гайдна у львівських сакральних храмах, а також на стильових уподобаннях, породжених затребуваністю камералістів і слухачької аудиторії у часи сьогодення на тлі соціокультурних змін після початку повномасштабної війни московитів проти України. Виконавці, які є «провідником» ідей, утілених у музиці, посередниками між автором музичного полотна і слухачем, перебуваючи у стрімкому русі часопростору, тонко передають їм своє натхнення, своє розуміння головного контексту авторського «послання», свою віру в прекрасне і гармонійність. Матеріали дослідження можуть стати основою для подальшого теоретичного осмислення, стимулом становлення та розвитку української камералістики сучасності. Наукова новизна дослідження полягає у фіксуванні, класифікації та створенні загальної картини мистецьких процесів суспільства. Вплив духовно-мистецьких проєктів на формування смаків та культурно-мистецький розвій суспільства неоціненний.

Ключові слова: Йозеф Гайдн, «Сім останніх слів Ісуса на Хресті», камерно-інструментальне виконавство, сакральні храми Львова, Львівський камерний оркестр «Академія».

Dyka Nina. «Joseph Haydn. The Seven Last Words of Jesus on the Cross»: spiritual and art project in Lviv during the war

The article examines the history and main aspects of the artistic project «Joseph Haydn. The Seven Last Words of Jesus on the Cross». Bright artistic projects, which combine the past and the present with their idea, are able to expand the horizons of our lives. Art is eternal, and cultural heritage is an invaluable treasure of human civilization. «Joseph Haydn. The Seven Last Words of Jesus on the Cross» is not only a musical work, not only a spiritual and artistic project, it is a phenomenon that has come to us as an inheritance from past generations and which we are obliged to pass on to our contemporaries and descendants. The spiritual and artistic project united into a single whole time and space, history and culture, theological word, music and its beautiful performers, the architecture of sacred buildings, where the spirituality of the divine atmosphere

was dominant. The research methodology consists in applying the empirical research method, combining observation, interview, comparison, description and generalization. The emphasis is on the history of the performance of the passionate chamber-instrumental ensemble canvas «The Seven Last Words of Jesus on the Cross» by J. Haydn in Lviv sacred temples, as well as on the stylistic preferences generated by the demand of camerallists and the listening audience in the present day against the background of socio-cultural changes after the start of the full-scale war of the Muscovites against Ukraine. Performers, who are the «conductor» of ideas embodied in music, mediators between the author of the musical canvas and the listener, being in the rapid movement of time and space, subtly convey to them their inspiration, their understanding of the main context of the author's «message», their faith in beauty and harmony. The materials of the study can become the basis for further theoretical understanding, a stimulus for the formation and development of Ukrainian chamber music of the present. The scientific novelty of the study lies in fixing, classifying and creating a general picture of the artistic processes of society. Conclusions. The influence of spiritual and artistic projects on the formation of tastes and the cultural and artistic development of society is invaluable.

Keywords: Joseph Haydn, «The Seven Last Words of Jesus on the Cross», chamber and instrumental performance, sacred churches of Lviv, Lviv Chamber Orchestra «Academy».

Вступ. Камерно-інструментальна музика і в часи сьогодення на тлі соціокультурних змін після початку повномасштабної війни московитів проти України здатна гранично переконливо втілювати найбільш суперечливі і багатовимірні проблеми нашого духовного буття. Виконавці, які є «провідниками» ідей, утілених у музиці, посередниками між автором музичного полотна і слухачем, перебуваючи у стрімкому русі часопростору, тонко передають їм своє натхнення, своє розуміння головного контексту авторського «послання», свою віру в прекрасне і гармонійність. Камерно-інструментальне виконавство з притаманними йому психологізмом, інтелектуальним заглибленням узгоджується з надмірними складнощами мистецьких задумів. «Камерна музика, – як наголошує Леся (Олександра) Деркач, – сповнена вишуканої образності, витонченої інтелектуальності, неперевершеної внутрішньої гармонійності, а це робить її особливо співзвучною сокровеним ідеалам людей...»¹. Діяльність виконавських колективів, що у складних обставинах, не розраховуючи на широке визнання чи то офіційну підтримку, бралися за пропаганду камерної музики, важко переоцінити.

Матеріали та методи. На найсучасніші події мистецтво здатне рефлексувати, засвідчуючи свою актуальність і спадковість, органічно поєднуючи сучасні течії й давні, самодостатність яких ще раз засвідчує безмежну силу Божого провидіння та таланту мистців, які покликані єднати і облагороджувати серця людей всього світу. Про мистецький проєкт «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» Й. Гайдна неодноразово висловлювалися критики, науковці, виконавці, зокрема: Джеймс Вебстер, Антоні ван Гобокен, Любов Кияновська, Станіслав Людкевич, Стефанія Павлишин, Уляна Граб, Ніна Дика, Артур Микитка, Ігор Пилатюк, Зінаїда Остафійчук, а також художник Мирослав Откович, Єпископ Йосиф Мілян, шанувальники камерно-інструментального ансамблевого виконавства. Саме цьогорічний духовно-мистецький проєкт «ЙОЗЕФ ГАЙДН. СІМ ОСТАННІХ СЛІВ ІСУСА НА ХРЕСТІ» став унікальним та вирізняється з-поміж інших, адже відбувся він у форматі триденного офлайн-виконання. Організаторами проєкту постали: Львівська національна музична академія імені М. Лисенка у співпраці

¹ Цит. за: Леся Деркач — скрипалька, камералістка, педагог у наукових дослідженнях та спогадах / уклад.: А. Микитка, Н. Дика ; гол. ред. І. Пилатюк. Львів : Тетюк Т.В., 2014. С. 3.

з Філософсько-богословським факультетом Українського Католицького університету, Храмом Святої Софії – Премудрості Божої, Архикафедральним собором святого Юра, Гарнізонним храмом Свв. Апостолів Петра і Павла, Фундацією «Андрей». Автор проекту – др. Михайло Перун. Отже, грандіозний львівський проєкт «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті» тривав упродовж трьох днів: 26 квітня, 30 квітня та 1 травня ц. р.

Духовний пасійний твір «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» Й. Гайдна – сім частин з інтродукцією і епілогом, який відтворює землетрус, що стався після смерті Христа, – лунав у виконанні Львівського камерного оркестру «Академія» Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка (художній керівник і диригент – народний артист України, професор Ігор Пилатюк. Керівник і концертмейстер – народний артист України, професор Артур Микитка). Транслявання відбувалося в прямому ефірі на YouTube-каналі, в Instagram...

Нова традиція камерного виконання твору має своє продовження і вже стає історією третього тисячоліття. «Простота цього далеко не простого шедевра австрійського композитора, що є начебто явною в нотній партитурі викладі авторського задуму, – як зазначає народний артист України, академік Ігор Пилатюк, – вирізняється надзвичайною складністю для виконання. Перший раз до цього грандіозного полотна великого Майстра мені довелося звернутися в 1991 році, у період праці у Івано-Франківську, де я керував філармонійним оркестром. У подальшому скільки разів я диригував твором «Сім слів Спасителя на Хресті» Йозефа Гайдна на сцені, а це відбувалося щоразу в часі Великоднього посту в різних проєктах, і зазвичай кожне виконання мало свій сценарій, – стільки разів це була колективна сповідь...»². До слова, у переддень реалізації львівського духовно-мистецького проєкту «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті» широкий суспільний резонанс здобула ще одна мистецька подія: камерно-інструментальний ансамблевий твір «Сім слів Спасителя на Хресті» Й. Гайдна з великим успіхом прозвучав на сцені Івано-Франківської обласної філармонії імені Ірини Маланюк у виконанні Академічного Камерного Оркестру «*Harmonia Nobile*» (художній керівник та концертмейстер – народна артистка України Наталія Мандрика) під батугою народного артиста України, професора Ігора Пилатюка, фундатора цього колективу і багаторічного його керівника (25 квітня 2024 р., *Joseph Haydn «The Seven Last Words of Christ»* youtu.be).

Результати. Мистецтво вічне, а культурна спадщина є неоціненним скарбом людської цивілізації. «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті» – це не лише музичний твір, не лише духовно-мистецький проєкт, це – *явище*, що прийшло до нас у спадок від минулих поколінь і яке ми зобов'язані передати нашим сучасникам і нащадкам. «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» містять певне поєднання молитви, музики і роздумів. У вимір камералістики шанувальників гостинно запрошували афіші, в оформленні яких використано фрагменти зображень скульптур розп'яття Христа на Хресті робіт визначних майстрів минувшини і сьогодення, де, зокрема, афіша проєкту у Архикафедральному Соборі Святого Юра містить фрагмент картини «Зійди в зелений діл» українського маляра, народного художника України Любомира Медвідя.

² За матеріалами: інтерв'ю із Народним артистом України, професором Ігорем Пилатюком у ЛНМА імені М.В. Лисенка. [Аудіозапис і текст зберігаються в особистому архіві Н. Дикої]. Дика Ніна. Сім слів Спасителя на Хресті. *Музика*. 2007. № 5(364). С. 20–21.

Знаково, що презентації духовно-мистецького проекту «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті» з Благословення Владики Ігоря Возьняка, архієпископа і митрополита Львівського, відбувалися у величних львівських сакральних храмах, архітектура яких створювала середовище для якнайкращого сприйняття камерно-оркестрового виконання і водночас сама була середовищем, забезпечуючи візуальне та акустичне сприйняття. У часі імпрез у просторах сакральних споруд: Храмі Святої Софії – Премудрості Божої Українського Католицького університету. Духовне слово – о. д-р Юрій Щурко (26 квітня 2024, Львів); Архикафедральному соборі Св. Юра. Духовне слово – протодиякон Назарій Ярунів (30 квітня 2024, Страсний Вівторок, Львів); Гарнізонному Храмі Св.Св. Апостолів Петра і Павла. Духовне слово – о. капелан Роман Ментух (1 травня 2024, Страсна Середя, Львів) камерно-інструментальний твір «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» Й. Гайдна у синтезі з богословським словом будили думку і бажання всіх присутніх до спільної молитви, сповіді...

Духовне слово налаштовувало спільноту на глибоко хвилюючі для свідомості сучасника Сім останніх слів Спасителя на Хресті: 1. «Отче, відпусти їм, не знають бо, що роблять» (Лк. 23, 34); 2. «Істинно кажу тобі: Сьогодні будеш зо мною в раї» (Лк. 23, 43); 3. «Боже мій, Боже мій! Чому еси покинув мене?» (Мр. 15, 34; див. Мт. 27, 46); 4. «Жінко, ось син твій... Ось матір твою» (Йо. 19, 26-27); 5. «Отче, у Твої руки віддаю духа мого!» (Лк. 23, 46); 6. «Спраглий я!» (Йо. 19, 28); 7. «Звершилось!» (Йо. 19, 30), закладених у сюжетній канві. Історично речитативи або прозовий текст читця втілюють трагічну історію страждань і смерті Христа, відтворених у т. зв. «страстях» (passion)³. У кожному з трьох львівських храмів Духовне слово, що прозвучало в часі проекту, різнилося не лише особливою змістовною наповненістю розважань, а й формою подання. Так, зокрема, о. капелан Роман Ментух поєднував богословське слово з поетичними рядками сучасних українських поетів: Володимира Сада, Василя Мартинюка, Марії Звірід, Олександра Войтицького, Надії Кметюх, Юрія Вавринюка, Наталії Давидовської.

Афіші духовно-мистецького проекту «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті» у Львові, 2024 р.

³ Докладніше див.: Граб Уляна. Сім останніх слів Ісуса на Хресті. Сайт ЛНМА імені М.В. Лисенка, квітень, 2024 р.

Виконанням величного камерно-інструментального твору «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» Й. Гайдна віддається данина найбільш урочистому моменту кожного року – Великому Посту, у період підготовки до Великодніх свят, до Воскресіння... коли Людина повертається думками у свій духовний світ. Краса програмного музичного полотна Й. Гайдна, *«найвеличнішого з композиторів, коли він наказує інструментам висловлювати його ідеї»* – колосальна: композитор *«тонами інструментів хоче представити зрозуміло для уяви людської певні точно означені образи, поняття, ситуації, навіть події»*⁴. Виконавцем музичного полотна постав Львівський камерний оркестр «Академія» з 65-річною історією творчості у вимірі сучасної камералістики. Музичний колектив унікальний у культурі не лише старовинного Львова, а й, без перебільшення, у європейському масштабі. Будучи заснований у 1959 р. (художній керівник – заслужений діяч мистецтв України, професор Леся (Олександра) Деркач, концертмейстер – Матіас Вайцнер) у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка, колектив став першим студентським оркестром подібного типу в Україні, який поєднував навчальний процес з активною концертною діяльністю. Майстерність музикантів-інструменталістів засвідчує не лише інтерес до мистецьких цінностей минулщини, внутрішньою потребою спраглого духовного харчу сучасника, а й момент мистецького переосмислення подій, що відбулися дві тисячі років тому.

І на теренах Галичини виконання твору стало *«знаковим»*, про що влучно зауважує професор Любов Кияновська: *«Це один із небагатьох творів, який був у Львові надзвичайно популярний: його виконували ще в 20–30-х роках ХІХ століття, про це є інформація в німецьких газетах того часу. Твір звучав і як хоровий, і як квартетний у так званих Академіях, тобто концертних вечорах»* [3, с. 21]. Постановка мистецького проєкту «Сім слів Ісуса на Хресті» на сцені Національного театру опери і балету ім. Соломії Крушельницької⁵ у виконанні Львівського камерного оркестру «Академія» (тоді – Львівський камерний оркестр) вважається історичною подією. Диригент – Ігор Пилатюк. Богословське слово – отець Йосиф Мілян. Проєкт Ігора Пилатюка і Мирослава Отковича (м. Львів, 3 квітня 2006 р.), що згодом був представлений у Церкві Св. Євхаристії (м. Львів, 13 квітня 2008 р.). Представлення проєкту «Йозеф Гайдн. Сім слів Ісуса на Хресті» в Національному заповіднику «Софія Київська» (м. Київ, 25 квітня 2008 р.) вирізняється унікальністю: шедевр австрійського майстра пролунав на тлі картин народного художника України Мирослава Отковича у виконанні Львівського камерного оркестру «Академія» (керівник і концертмейстер оркестру – Артур Микитка). Диригент – Ігор Пилатюк. Богословське слово – отець Йосиф Мілян. Проєкт Ігора Пилатюка і Мирослава Отковича. 27 березня 2011 р. у Храмі Св. Миколая РКЦ (м. Київ, Україна). Духовно-мистецький проєкт «Йозеф Гайдн. Сім слів Христа на Хресті» під батугою Ігора Пилатюка постав продовженням історичної знакової події в Україні та світі – інтронізації нового Глави Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішого Святослава (Шевчука). Проєкт реалізований за підтримки «Мистецького фонду Короля Данила». Автори проєкту: Ігор Пилатюк і Мирослав Откович. Музичний твір Й. Гайдна в інтерпретації Академічного камерного оркестру «HARMONIA NOBILE» під батугою Ігора Пилатюка – засновника і

⁴ Цит. за: Людкевич С. Про розвій та сучасне становисько так званої програмної музики. *Дослідження, статті, рецензії, виступи*. Т. 1 / упорядкування, редакція, вступна стаття і примітки З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 1999. С. 30.

⁵ Детальніше див.: Дика Н. Сім поглядів на «Сім слів Спасителя на Хресті». *Мистецтвознавчі записки*. 2007. Вип. 11. С. 165–169 ; також див. про цей проєкт у світлинах: Микитка А. Йозеф Гайдн. Сім Слів Христа на Хресті. *Львівський камерний оркестр 1959–2010* : альбом-монографія / наукові редактори і консультанти Ігор Пилатюк, Любов Кияновська. Львів., 2010. С. 90–94.

багаторічного керівника цього колективу і експозиція серії монументальних картин Мирослава Отковича – сім поглядів, сім відчуттів, сім полотен мистця-художника, створені за однойменним музичним твором Й. Гайдна на цю одвічну тему, де події розгортаються в унісон із твором, – це унікальне явище наскрізь пронизане домінуючо-піднесеним трагізмом і водночас просвітленими інтонаціями. На хвилюючі для свідомості сучасника Сім слів Спасителя на Хресті аудиторію налаштувало слово мистецтвознавця Ніни Дикої. Богословський коментар (автор: Владика Йосиф Мілян, Єпископ-помічник Київської Архієпархії, автор ідеї духовно-мистецької композиції та адаптованих текстів до проєкту «Сім слів Христа на Хресті») озвучувався отцем Іваном Любінським. Незабутні спогади про спільні з Львівським камерним оркестром «Академія» духовно-мистецькі проєкти у м. Львові і м. Києві залишилися в пам'яті Владики Йосифа Міляна⁶. *«Щодо проєкту, – зазначає Єпископ Йосиф Мілян, – то відчувався невидимий зв'язок між музикантами, диригентом Ігорем Пилатюком, полотнами Мирослава Отковича і Словом, Божим Словом, яке спасає Людину, Словом – яким є Бог. Отож, готуємо проєкт «Сім слів Христа на Хресті» Й. Гайдна в Софії Київській... Велика відповідальність... Після прем'єри в Оперному театрі кожний наступний проєкт «Сім слів Христа на Хресті» Й. Гайдна для мене був як першим... Грунтовно продумані тексти, відпрацьовані і перефільтровані мною емоційно, фізично кожне слово... І так, – оркестра готова... Я включаюся у свою роль як наратора... одне слово, друге, третє... повертаю голову і бачу, – а дівчата-скрипальки плачуть. Мене це так вразило, що я з новою силою розумію, яке ж то благодатне Боже Слово: «...на сторожі їх я поставлю Слово...», – Слово, яке лікувало, ... яке вивело Лазаря з гробу... Дуже люблю поезію, тож часто використовую поетичні рядки, – і тим самим підсилюючи проповідь, доводячи до народу Божого про Славу, яку мав Христос, що подібна до блиску сонця на небі, який відбився в Карпатських чистих потоках... Я тоді так пережив цей проєкт у Києві, – як ніколи...».* До слова, цьогоріч виконанням твору Й. Гайдна «Сім останніх слів Ісуса на Хресті»⁷ колектив підійшов до травневого традиційного виступу на фестивалі «Віртуози», яким і започаткував Ювілейну ходу Львівського Камерного Оркестру «Академія».

Літургійно музичний твір «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» Й. Гайдна призначений для виконання у Страсну п'ятницю або в четвер під час Хресної Дороги. Основне завдання твору полягало у тому, щоб *«навіть на самих недосвідчених, – як зазначав Й. Гайдн, – було справлено враження в їхніх душах».* Історично речитативи або прозовий текст читця утілюють трагічну історію страждань і смерті Христа, відтворених у т. зв. *«страстях»* (passion). Кожна частина супроводжується текстом із Біблії, які казав Ісус (історично) і в авторському поданні Й. Гайдна виписані перед кожною частиною. Цінно, що донині зберігся спогад композитора про задум створення твору. *«Один канонік з Кадикса звернувся до мене з проханням створити інструментальну музику на сім слів Ісуса на хресті. На той час у головному соборі Кадикса кожен рік у Великий піст виконували ораторію, для сильнішого впливу якої стіни, вікна і колони в соборі завішували чорною драперією, і тільки одна лампа, що висіла*

⁶ За матеріалами: інтерв'ю з Єпископом Йосифом Міляном у м. Львові (Площа Храму святого Архистратига Михаїла УГКЦ, 9 серпня 2024 р.). [Аудіозапис і текст зберігаються в особистому архіві Н. Дикої]. До слова, світ побачила книга: Єпископ Йосиф Мілян. З нами Бог! Доповіді, промови, пастирські послання, інтерв'ю. Львів: Колесо, 2021. 352 с.

⁷ Зокрема, у львівських концертних програмах 8 квітня 1990 р. і 17 грудня 1990 р. [Пам'яті академіка А.Д. Сахарова] (м. Львів, Домініканський собор. Духовне слово – о. Іван Чухній) пасійний твір Й. Гайдна «Сім слів Ісуса на Хресті» прозвучав у виконанні Львівського камерного оркестру під орудою багатолітніх його керівників: Лесі (Олександрі) Деркач і Матиса Вайцнера.

в центрі, освітлювала священний храм. У південь усі двері закривали, і тоді звучала музика. Піднявшись на кафедру, єпископ після вдалого моменту вступу проговорював одне із семи слів і розпочинав пояснювати його. Закінчивши, він сходить з кафедри і падає на коліна перед престолом. Паузу заповнювала музика. Потім єпископ знову піднімався на кафедру і знову залишав її, і кожен раз по закінченні його промови вступав оркестр. Цьому дійству і повинна була відповідати моя композиція. Завдання – дати підряд сім «Adagio», кожне з яких повинно тривати біля десяти хвилин, і при цьому не змучити слухача – виявилося не з легких, і я досить швидко виявив, що не можу обмежувати себе регламентованим часом».

Відомо, що Й. Гайдн був глибоко релігійною людиною, «кожну нову партитуру, – як зазначає австрійський музикознавець Леопольд Новак, – композитор розпочинав словами: «In Nomini Domini» («Во ім'я Господнє») і завершував роботу словами: «Laus Deo» або ж «Omnia ad maiorem Dei gloriam» (О. А. М. Д. Г. – «Все для вічної слави Господа Бога») і т. ін. Та все ж його музика, написана на духовні тексти, повна життєвої енергії, земних почуттів. За життя композитор не один раз звертався до цього історичного сюжету. Уперше твір виконувався в 1786 р. у церкві Святої Гротти в Кадиксі [Oratorio de la Santa Cueva], згодом композитор зробив ще кілька різних версій, зокрема для інструментального ансамблю струнних, духових та літавр (1786), переклад для струнного квартету (тв. 51) (1787), переклад для клавіра-соло (1787). А ще пізніше, в часі повернення на батьківщину після другої поїздки в Англію (1794), Й. Гайдну довелося почути свій твір, до якого в 1792 р. капельмейстер архієпископа Пассау Йозеф Фріберг написав текст і, таким чином, розширив музичне полотно до ораторії. Оскільки враження після почутого не задовільнили Й. Гайдна, то вже в часі перебування у Відні композитор створив кінцевий варіант ораторії, яка побачила світ у 1801 р.

Свідченням високого реноме цьогорічного проекту, що об'єднав у єдине ціле час і простір, історію і культуру, богословське слово, музику і її прекрасних виконавців, архітектуру сакральних споруд... без сумніву, – одухотвореність божественної атмосфери, яка від першої до останньої хвилини була панівною. Цьогорічний виконавський склад Львівського камерного оркестру «Академія»: Артур Микитка (керівник і концертмейстер – народний артист України, професор), Кирило Зубко, Володимир Заціха, Христина Кміть, Христина Рендзяк, Соломія Гарасим, Денис Світко (перші скрипки); Вадим Клименко, Аріна Щербак, Катерина Лаврук, Данило Гладиш, Вікторія Критюк, Лідія Чорнобровець (другі скрипки); Кирило Філатов, Володимир Когут, Тарас Ткачук, Ірина Ложнікова (альти); Анастасія Зохнюк, Дарина Вербіцька, Крістіна Талімончук, Марія Ходаківська (віолончелі); Роман Рибак, Юрій Винник (контрабаси) під батудою народного артиста України, ректора ЛНМА імені М.В. Лисенка, професора Ігора Пилатюка спричинилися до прекрасного результату – відтворення серйозного, емоційно насиченого камерно-інструментального полотна, де автор постав безмежно людяним, добросердечним і аж ніяк не містичним. «Мистецтво, краса, – словами Блаженнішого Любомира Гузара, – вдаряє в саме єство Людини, – те, що робить Людину Людиною ... вдаряє в якусь таку нотку, жилку в нашому єстві, яка дзвенить віками»⁸. Архітектура львівських сакральних споруд із вишуканою атрибутикою спілкування, з особливими акустичними властивостями

⁸ Слова Блаженнішого Любомира, Отця і Глави Української Греко-Католицької церкви, пролунали у вишуканій атмосфері мистецького храму – У Київському театрі опери та балету ім. Тараса Шевченка в часі Ювілейних урочистостей з нагоди його 75-х роковин від дня народження та 50-х роковин священничого служіння (м. Київ, 2 березня 2008 р.). Детальніше див.: Дика Н. Кантата-симфонія «Кавказ» С. Людкевича – символ духовної сили українського народу. *Спогади про Станіслава Людкевича* / упоряд. С. Павлишин. Львів : ТеРус, 2010. С. 170–175. ISBN 978-966-79-87-23-7.

значною мірою сприяла озвученню/виконанню музичного полотна, допомагаючи йому «наблизитися до слухача», чаруючи вишуканістю інтонування та динамічністю нюансування, збалансованістю звучання оркестру.

Фото 1. Звучить Йозеф Гайдн. «Сім останніх слів Ісуса на Хресті» у виконанні Львівського камерного оркестру «Академія» під батудою народного артиста України, професора Ігора Пилатюка

Фото 2. Зліва на право: протодиякон Назарій Ярунів; Владика Ігор Возняк, архієпископ і митрополит Львівський; академік Ігор Пилатюк, ректор ЛНМА імені М.В. Лисенка; др. Михайло Перун, автор проекту; професор Артур Микитка, керівник і концертмейстер ЛКО «Академія»

У часі львівських духовно-мистецьких імпрез архітектура і стінопис⁹, духовна аура львівських сакральних споруд з вишуканою атрибутикою спілкування, з особливими акустичними властивостями значною мірою сприяли відтворенню і «наближенню до слухача» Страстей/Пасіонів (від лат. *passio* – страждання) Ісуса, утілених у музичному творі Й. Гайдна «Сім останніх слів Ісуса на Хресті». Для проведення заключного концертного вечора організаторами львівського проєкту було вибрано Храм Св.Св. Апостолів Петра і Павла, і це неспроста. Адже Храм Св.Св. Апостолів Петра і Павла у Львові ще від 1773 до 1946 р. мав статус гарнізонного. Здавна у цьому храмі проводилися Богослужіння з нагоди військових свят, благословення бойових знамен. У часі сьогодення – страшного лихоліття російсько-української війни саме з Гарнізонного Храму Св.Св. Апостолів Петра і Павла у Львові в останню дорогу відпроваджують українських Героїв, які віддали найдорожче – своє життя, захищаючи рідну землю, гідність нації від ворога.

Велика вдячність і низький уклін воїнам Збройних сил України, кожному – особно! за можливість жити і творити, за можливість реалізації вкрай потрібного духовно-мистецького проєкту «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті». Адже, це спільна Молитва; це свічка, запалена творчим горінням мистців і принесена на суд Богові і всьому світові; це розмова дійових осіб про Вічне; це ще одна мить пошуку правди в музиці, в духовному «Я» кожного з нас; це Сповідь, наскрізь пронизана аурую високих, чистих помислів та переживань, що торкалася вічних цінностей... і це не випадковість, а веління часу.

«Не час минає, а минаєм ми.

А ми минаєм ... ми минаєм ... так-то ...

А час – це тільки відбивання такту.

Тік-так, тік-так ... і в цьому вся трагічність.

Час – не хвилини, час – віки і вічність».

/Ліна Костенко. Ріка Геракліта /

Віритися, що спогад про незабутню львівську духовно-мистецьку подію – проєкт «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті», де перехрестилися Вічність, Минувшина, Сучасність, ще довгий час буде хвилювати кожного...

Висновки. У часі сьогодення у камерно-інструментальному ансамблевому музичуванні, у цій елітарній сфері музичної культури, як і в мистецтві загалом, збереглося найголовніше – гуманістична сутність. Вплив духовно-мистецьких проєктів на формування смаків та культурно-мистецький розвій суспільства неоціненний.

Література

1. Граб У. Сім останніх слів Ісуса на Хресті. *ЛНМА імені М.В. Лисенка*, квітень, 2024 р. URL: <https://search.app/16127XLmpAfiUz968>.
2. Мартін Дж., Ті. Сім останніх слів Ісуса / пер. з англ. О. Гладкого. Львів : Свічадо, 2021. 96 с. ISBN 978-966-938-153-8.
3. Дика Н. Сім слів Спасителя на Хресті. *Музика*. 2007. № 5(364). С. 20–21. ISSN 0131-2367.
4. Дика Н. Сім поглядів на «Сім слів Спасителя на Хресті». *Мистецтвознавчі записки*. 2007. Вип. 11. С. 165–169.
5. Дика Н. Духовна місія мистецтв. *Music-review Ukraine*, 29 квітня 2011 р. URL: <http://m-r.co.ua/mr/mr.nsf/0/81C4C8E8F3112068C22578810029BA6A>

⁹ Стінопис Гарнізонного Храму Св.Св. Апостолів Петра і Павла, виконаний Франциском та Себастьяном Екштайнами з Моравії в період 1739–1743 рр., який зберігся донині, вражає зображеннями біблійних сцен життя святих.

6. Дика Н. Проект «Йозеф Гайдн. Сім останніх слів Ісуса на Хресті»: ретроспектива і сьогоднішня. *ЛНМА імені М.В. Лисенка*. 2024. URL: <https://lnma.edu.ua/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%D0%B9%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D1%84-%D0%B3%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%BD-%D1%81%D1%96%D0%BC-%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%85-%D1%81%D0%BB%D1%96> також на: Сайті Гарнізонного храму свв. Апп. Петра і Павла у Львові, 8 травня 2024 р. URL: <https://www.facebook.com/share/xmkafDqHNB7rEmm5F/?mibextid=L0MuaQ>
7. Кияновська Л. Сім слів. *Львівська газета*. 2008. 25 квітня.
8. Кияновська Л. Час цвітіння (десять подячних слів Львівському камерному оркестру «Академія»). *Львівський камерний оркестр «Академія»* : монографія-альбом / А. Микитка, І. Пилатюк. Львів : Растр-7, 2021. С. 24–30.
9. Леся Деркач – скрипалька, камералістка, педагог у наукових дослідженнях та спогадах / уклад. А. Микитка, Н. Дика ; гол. ред. І. Пилатюк. Львів : Тетюк Т.В., 2014. 328 с.
10. Людкевич С. Про розвій та сучасне становисько так званої програмної музики. *Дослідження, статті, рецензії, виступи*. Т. 1 / упорядкування, редакція, вступна стаття і примітки З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 1999. С. 30–34.
11. Микитка А. Львівський камерний оркестр 1959–2010 : Альбом-монографія / наукові редактори і консультанти І. Пилатюк, Л. Кияновська. Львів, 2010. 199 с.
12. Микитка А., Пилатюк І. Львівський камерний оркестр «Академія» : монографія-альбом. Львів : Растр-7, 2021. 200 с.
13. Новак Л. Йозеф Гайдн : монографія / пер. с нем. М. : Музика, 1973. 448 с.
14. Павлишин С. Еволюція камерного ансамблю. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка*. 2015. Вип. 34. 564 с. ISSN 2310-0583.
15. Пилатюк І. Про феномен популярності камерного оркестру Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка «Академія». *Львівський камерний оркестр 1959–2010* : альбом-монографія. Львів, 2010. С. 3.
16. Повзун Л. Ансамблевий інструменталізм як сукупна якість художнього вираження. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка*. 2015. Вип. 34. С. 88–100. ISSN 2310-0583.
17. Польська І.І. Камерний ансамбль: Історія, теорія, естетика: Монографія. Харків : ХГАК, 2001. 396 с.
18. Терещенко А. Видання, що не залишає байдужим (про монографію-альбом «Львівський камерний оркестр 1959–2012»). *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка*. 2015. Вип. 34. 564 с. ISSN 2310-0583.
19. Терещенко А. Ораторія. *Українська музична енциклопедія*. Т. 4. Київ : ІМФЕ, 2016. С. 471–476. ISBN 9780966-02-8075-5.
20. Терещенко А. Українська кантата і ораторія : монографія. Київ ; Дніпро : ЛІРІ, 2021. 364 с. ISBN 978-966-981-436-4.

